

Predstavitve knjige dr. Marije Stanonik *Etnologija v pismih in slikah*

(Šid, Srbija, 18. 10. 2009)

Pri Etnografskem inštitutu Srbske akademije znanosti in umetnosti je izšla knjiga literarne zgodovinarke in etnologinje dr. Marije Stanonik z naslovom *Etnologija v pismih in slikah (Etnologija u pismima i slikama)*. Avtorica v njej etnološko komentira pisma svoje matere Marije Demšar, ki je bila leta 1941 izgnana s Štajerske v Šid v Srbijo. Naključje je hotelo, da je izgnanstvo preživljala v hiši največjega srbskega slikarja 20. stoletja Save Šumanovića. Z njegovo materjo je navezala tesen stik; še posebej pa sta se zbližali po sinovi nasilni smrti. V pismih domačim v Slovenijo Marija Demšar dokumentira podatke o življenju in delu matere Perside in njenega sina, kamor se neizbrisno segli tudi odmevi s remske fronte.

V soboto, 18. oktobra, je bila v Galeriji slik Save Šumanovića predstavitve knjige, ki sta jo pripravila Galerija Save Šumanovića in Etnografski inštitut Srbske akademije znanosti in umetnosti. S strokovno podkvano besedo so sodelovali dr. Mladena Prelić iz Etnografskega inštituta Srbske akademije znanosti in umetnosti, nosilka mednarodnega projekta »Slovenci v Srbiji in Srbi v Sloveniji«, v okviru katerega je izšla omenjena knjiga, Ljubica Jukić, ki je v poslovnih knjigah Šumanovićevih odkrila nove podatke o Mariji Demšar, direktorica galerije Vesna Burojević, prevajalka knjige dr. Lada Stevanović in dr. Marija Stanonik. Prireditve je bila izjemno obiskana. Številnim ljubiteljem srbskega slikarstva iz Šida se je pridružil avtobus obiskovalcev iz Žirov in okolice, med njimi so bili predstavniki žirovske občine in knjižnice Ivana Tavčarja Škofja Loka. Med udeleženci sta bila tudi načelnik občinske uprave občine Šid Romko Papuga in zastopnica slovenskega društva Sava v Beogradu Biljana Vuković. Žirovski slikar Pavle Sedej je Galeriji slik Save Šumanovića v sodelovanju s pevskim zborom Alpina Žiri podaril sliko z motivom slovenske pokrajine od Triglava do Žirov. Prijazno prireditve je popestrilo petje Moškega pevskega zbora Alpina Žiri pod vodstvom Andreja Žaklja. Pesmi so predstavile slovensko deželo, zapeli so istrsko, koroško, rezijansko, prleško, gorenjsko in še nekaj drugih pesmi. Seveda ni manjkala žirovska himna »Oj, mi smo pa tam na Žirovskem doma«. Večer je minil v prijetnem klepetu.

Galerija hrani čez 400 originalnih Šumanovićevih slik. Bil je pravi umetnik skladnosti ženskega telesa, a tudi motivi pokrajine z izrazito svetlobo in otroškega portreta niso redki.

Nedaleč od galerije je spominska hiša Save Šumanovića. Prostori imajo izvirno opremo in razkrivajo njihovo imovitost in visok družbeni položaj. A priznani slikar je kazal tudi podjeten značaj, po besedah poznavalke si je barve, ki so še zmeraj v njegovem ateljeju, delal sam.

Ogled Beograda je bil naslednja točka našega kulturnega popotovanja. Preko vojvodinskih ravnih, ki so nam ponujale malce turobne jesenske barve, smo ga najprej spoznali v besedi, potem pa smo v panoramski vožnji še nazorno opazovali njegove kulturne in arhitekturne znamenitosti. Nekaj stavb je še zmeraj v ruševinah. Ubrano petje zbora Alpina Žiri se je tokrat ponovilo v Mercatorjevem centru v Beogradu, kjer nas je prijazno sprejel

direktor prodajalne Alpina v Beogradu Josip Karić. Ugotavljali smo, da je zanimanje za Alpine čevlje precejšnje; obiskovalcev ni manjkalo.

Območje, kjer sta obnovljena zunanost cerkve sv. Save in njegov veličasten kip, nedvomno sodi med najiminennejše pridobitve Beograda v novejšem času. Marmor Hotavlje obnavlja notranost cerkve, ki jo gradijo že tri četrt stoletja. Samo dogovori o tem, kako urediti notranost, so potekali več let. Hribovska žilica nekaterim med nami tudi v Beogradu ni dala miru; kar nekaj se jih je z dvigalom popeljalo prav do kupole, kateri je vrstnica nekoliko večjih razsežnosti na cerkvi sv. Petra v Rimu. Veliko zanimivosti o tem dolgoletnem projektu, ki ga gmotno podpira cerkev, je nanizal predstavnik Marmorja Janez Bizjak. Številski podatki so segli prek vsakdanjih mer: eden od njih je npr. ta, da bo po načrtu v notranosti okrog 18.000 kvadratnih metrov mozaikov. Kamen, iz katerega delajo lahkotne okraske in živalske like, je tudi iz Grčije, italijanske doline Aoste in celo Indonezije. Kar domače smo se počutili ob nazorni in kleni govorici.

V Muzeju Nikola Tesla je prišel na svoj račun tehnični del potnikov. Velikega genija, rojenega blizu Gospića v Liki, in njegovo življenjsko pot izumitelja smo spoznavali z video projekcijo, pa tudi z nazornimi prikazi delovanja elektroelementov.

Bilo je že popoldne, dež se je ponujal in mraz je postajalo, zato smo se zatekli v restavracijo. Tu se je kulturno popotovanje končalo s pravo ljudsko glasbo. Bolj ali manj je vsem segla v dušo; petje združuje, kakršno koli že je.

Plod sodelovanja dveh ustanov, Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti in Srbske akademije znanosti in umetnosti ter njenih etnografskih inštitutov je bil tudi obisk prevajalke knjige in že omenjene nosilke projekta, ki sta obiskali Žiri 23. oktobra, ko je bila knjižna predstavitev še tam.

Milka Bokal